

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

**VYBRANÉ ASPEKTY AKTUÁLNÍ ŠKOLSKÉ
LEGISLATIVY A JEJÍHO VÝVOJE**

PhDr. Zdeňka Michalová, Ph.D.

Liberec 2011

Autor: © PhDr. Zdeňka Michalová, Ph. D.

Recenzenti: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.
PaedDr. Blanka Housarová, Ph. D.

ISBN 978-80-7372-718-5

OBSAH

ÚVOD	4
1 STRUČNÝ EXKURZ DO ZPŮSOBU EDUKAČNÍ PÉČE O ŽÁKY SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI PŘED ROKEM 1989	8
SHRNUTÍ KAPITOLY	13
AKTIVIZAČNÍ ÚLOHA.....	13
2 PŘEHLED DOKUMENTŮ VYJADŘUJÍCÍCH SE K PODOBĚ VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S POSTIŽENÍM PO ROCE 1989	16
SHRNUTÍ KAPITOLY	23
AKTIVIZAČNÍ ÚLOHA.....	23
3 AKTUÁLNÍ PLATNÁ LEGISLATIVA	27
3.1 LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ INDIVIDUÁLNÍCH VZDĚLÁVACÍCH PLÁNŮ.....	37
3.2 KLASIFIKACE DĚTÍ, ŽÁKŮ A STUDENTŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI.....	38
3.3 CÍL A SMYSL IVP	39
3.4 OBSAH IVP.....	42
3.5 SPOLUPRÁCE RODIČŮ A ŽÁKA PŘI TVORBĚ IVP.....	43
3.6 HODNOCENÍ A KLASIFIKACE ŽÁKA PŘI REDUKCI OBSAHU UČIVA	44
3.7 INFORMACE O VZDĚLÁVÁNÍ DLE IVP NA VYSVĚDČENÍ.....	45
SHRNUTÍ KAPITOLY	46
AKTIVIZAČNÍ ÚLOHA.....	47
SEZNAM LITERATURY	49
PŘÍLOHA Č. 1.....	50
SPRÁVNÉ ODPOVĚDI NA KONTROLNÍ OTÁZKY A AUTOKOREKTIVNÍ ÚLOHY	50
PŘÍLOHA Č. 2.....	54
UKÁZKA ZPRACOVANÉHO IVP	54
PŘÍLOHA Č. 3.....	57
ODBOBNÝ POSUDEK KE STANOVENÍ MÍRY PODPORY DĚTÍ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI.....	57

ÚVOD

Cílem tohoto distančního textu je seznámit studující především magisterského kombinovaného studia s deklaratorním a normativním rámcem přístupu ke vzdělávání v České republice s úzkým zaměřením na ošetření přístupu k dětem, žákům a studentům se speciálními vzdělávacími potřebami v edukačním procesu.

Trendem dnešní doby v oblasti edukace je společná výchova a vzdělávání žáků s postižením a žáků intaktních. Reflektují se snahy o umístění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do prostředí hlavního vzdělávacího proudu. Hovoří se o integrativním začlenění jedinců do společnosti intaktních. Většina současných autorů je přesvědčena, že integrace představuje na prvním místě **předmět reformy vzdělávání** a právě v tomto bodě dochází ke změně pojmu integrace směrem k pojmu **inkluze** (Vítková a kol., 2004). Proto se dnes častěji než pedagogická (školská) integrace začíná užívat termínu **inkluzivní vzdělávání**.

Studující se seznámí s opatřeními tvořícími bázi přístupu k jedincům v oblasti výchovy a vzdělávání s postižením v době před rokem 1989. Dále jsou v textu stručně analyzována opatření současná. Popsané skutečnosti, týkající se právní úpravy vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, jsou dokladem rozporu mezi teorií legislativy a praxí školských institucí. Nedílnou součástí je i podrobné pojednání o individuálním vzdělávacím plánu a jeho tvorbě včetně zpracované ukázky. Další součástí je legislativní ošetření žáků nadaných.

A nyní – jak se v distančním textu nejlépe čtenář zorientuje.

Na úvod každé kapitoly je uvedena přibližně odhadnutá časová dotace potřebná k tomu, aby si studující text rychlým čtením pročetl a zorientoval se v něm. Teprve po tomto úkonu by bylo vhodné přistoupit k podrobnému prostudování

jednotlivých kapitol. Po odhadu časové dotace určené ke studiu následuje cíl kapitoly a její klíčová slova. Jejich uvedení by mělo studujícímu ulehčit zorientovat se v podstatných, a tudíž klíčových termínech probíraného učiva.

Vlastní text je opatřen širším řádkováním, které umožní studujícímu vpisovat do každé kapitoly dle potřeby poznámky. Tak se lépe při dalším čtení zaměří na pro něj hůře zapamatovatelné či pochopitelné informace či pasáže, které by se mu zdály například obtížnější k pochopení, zapamatování apod.

Každá kapitola je zakončena Shrnutím, v němž jsou stručně zopakovány hlavní myšlenky předložené kapitoly.

Aktivizační úlohy slouží jako podnět ke studiu další literatury týkající se probíraného tématu. Prostřednictvím kontrolních otázek si studující může ověřit své znalosti. Odpovědi na otázky je možné nalézt na závěr distančního textu. Je však třeba studující upozornit, že otázky mapují probrané učivo částečně a pouze jejich znalost nestačí k nabytí pocitu, že oblast školské legislativy mají výborně nastudovanou. Je na nejvýše žádoucí, aby si student přečetl doporučovanou legislativu v plném znění.

Za každou kapitolou je prostor označený ikonou

Označuje místo určené k poznámkám pro studujícího, k vpisování literatury, která s kapitolou souvisí a studenta zaujme apod.

Všechny kapitoly jsou opatřeny dle potřeby průvodcem studia, který upozorňuje na případná úskalí v textu obsažených dílčích problémů. Jeho smyslem je ale i studujícího povzbudit ve chvílích „beznaděje“, která může nastat, když

„vstřebání“ látky nechá tzv. na poslední chvíli nebo když má pocit, že látka je náročná k zapamatování.

V textu jsou umístěny pro jeho zpřehlednění tyto ikony:

	Předpokládaná doba potřebná k prostudování		Shrnutí kapitoly
	Cíl kapitoly		Aktivizační úloha
	Pozor, uvědomte si, důležité		Kontrolní otázky
	Klíčová slova		Průvodce studiem

Pro každého čtenáře bude určitě i kýženým bodem ikona značící, že nastal čas na zasloužený odpočinek:

Přeji každému studujícímu, aby mu předložený distanční text napomohl zapamatovat si základní informace z aktuální školské legislativy a usnadnil mu orientaci při studiu jejího plného znění.

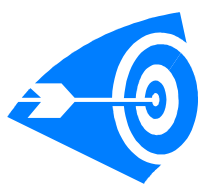
Další potřebné informace z české legislativy týkající se oblasti vzdělávání, které text neobsahuje, je možné si doplnit z plného znění příslušných normativních a deklaratorních opatření:

- a) Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- b) Novela zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.
- c) Vyhláška MŠMT č. 130/1980 Sb., o pedagogicko psychologickém poradenství.
- d) Vyhláška MŠMT č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.
- e) Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
- f) Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.
- g) Vyhláška MŠMT č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři.
- h) Vyhláška MŠMT č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání.
- i) Vyhláška MŠMT č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy.

Autorka

1 STRUČNÝ EXKURZ DO ZPŮSOBU EDUKAČNÍ PÉČE O ŽÁKY SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI PŘED ROKEM 1989

ODHADNUTÁ DOBA POTŘEBNÁ K PROSTUDOVÁNÍ KAPITOLY:
2 HODINY

Cíl kapitoly:

Seznámit studující se způsobem naplnění vzdělávacích potřeb žáků s postižením od vzniku jednotné školy do roku 1989.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Edukační segregace, intaktní žáci, jednotná škola, společné vzdělávání, školy pro mládež vyžadující zvláštní péči, uměle vytvořená efektivita, zákon 29/1984 Sb., zbavování povinné školní docházky, žáci se zrakovým, sluchovým, tělesným, mentálním postižením.

Nevynechávejte úvodní kapitolu, neboť právě v ní se dočtete principy zařazování dětí s postižením do vzdělávacího proudu. Po prostudování by vám měla být zcela zřejmá podstata vzdělávacích trendů před rokem 1989. Lépe se vám budou porovnávat vymoženosti současné legislativy směrem k jedincům s postižením. Při studiu postupujte pomalu, uvážlivě, pročítejte s tužkou v ruce, neobávejte se užívat barevného rozlišení. Především se však nenechte nikým a ničím rušit, neboť jedině tak budete studovat efektivně. Přeji dobré nastartování volního úsilí a vydržte do konce kapitoly!

Péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami se v popisovaném období nese v **duchu segregáčních trendů**. Do této skupiny jedinců byli zařazeni všichni, kteří v oblasti výchovně-vzdělávací vykazovali nějakou odchylku od normy.

V letech 1950–1970 byl vytvořen **system jednotné školy**, který v některých dílčích ukazatelích znamenal zlepšení vzdělávacích příležitostí žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (dále SVP) ve srovnání s předchozí etapou. Vzdělávací příležitosti a jejich poradenská podpora byly v této době teprve systémově rozvíjeny.

V období 1970–1989 v rámci tehdy rozvíjeného modelu vzdělávání byly relativně dobře **naplněny** vzdělávací potřeby především žáků se zrakovým a částečně sluchovým, tedy smyslovým postižením, méně již žáků s postižením tělesným a na velmi slabé úrovni se nacházelo vzdělávání žáků s postižením mentálním. Přitom se však prohlubovala masivní edukační segregace těchto jedinců přesto, že ve vyspělých zemích západní Evropy se začalo realizovat **společné vzdělávání** žáků se SVP s žáky intaktními. V ČR se stejně jako v ostatních zemích tzv. socialistického bloku zcela opomíjel humanistický princip zahrnující mj. lidsko-právní aspekt sounáležitosti s intaktní vrstevnickou skupinou.

Došlo bezezbytku k rozdělení vzdělávací a personální politiky ve školství, kdy **takřka neexistovala prostupnost v rámci** dvou tehdy téměř samostatných vzdělávacích celků, **speciálního školství a školství běžného proudu**. Typickým příkladem bylo zařazování dětí do tehdejších zvláštních škol z důvodu jejich

nevhodného chování ve škole základní bez ohledu na jejich skutečné schopnosti. Tyto děti následně neměly šanci adekvátního profesního uplatnění a docházelo u nich k umělému vytvoření defektivy. Uváděný postup byl přitom legislativně ošetřen právní normou nerespektující práva rodičů. Podle vyhlášky:

„žáka, který neprokáže předpoklady pro plnění povinné školní docházky ve třídách školy (trvale neuspokojivý prospěch, zdravotní důvody, výchovné důvody apod.), ředitel školy po projednání v pedagogické radě a po oznámení zástupci žáka přeřadí na konci klasifikačního období do příslušné školy (třídy), v níž má plnit povinnou školní docházku.

Jestliže o přeřazení žáka požádá zástupce žáka nebo to navrhne ze zdravotních důvodů obvodní dětský (školní) lékař, přeřadí ředitel školy žáka i během klasifikačního období.“

Umožňovaly škole „zbavit se“ nepohodlného žáka i v průběhu školního roku. V naprostém rozporu s chápáním obsahu rodičovských práv byla možnost přeřadit dítě do jiné školy a zákonným zástupcům dítěte dát tento krok pouze na vědomí. Souhlas rodičů s tímto krokem probíhal písemnou formou, což bylo i po letech hlavním důvodem Evropského soudu pro lidská práva, aby zamítl stížnost rodičů některých romských žáků na diskriminační zařazení do tehdejších zvláštních škol na území dříve ČSSR (Československé socialistické republiky).

Ve druhé polovině 80. let platil školský zákon č. 29/1984 Sb. **V zákoně nebyla, s výjimkou části věnované školám pro mládež vyžadující zvláštní péči, řešena možnost přítomnosti dítěte s postižením v běžných školách.** Zákon potvrzoval existenci rozsáhlé sítě speciálních škol. Podle něj *„školy pro mládež vyžadující zvláštní péči poskytují pomocí zvláštních výchovných a vyučovacích metod,*

prostředků a forem výchovu a vzdělávání žákům mentálně, smyslově nebo tělesně postiženým, žákům s vadami řeči, žákům s více vadami, žákům obtížně vychovatelným a žákům nemocným a oslabeným, umístěným ve zdravotnických zařízeních; připravují tyto žáky k začlenění do pracovního procesu a života společnosti.“

Zákon řešil i tzv. zbavování povinné školní docházky. „dítě, které pro svůj duševní stav není schopné vzdělávání, osvobodí národní výbor od povinné školní docházky“. Jednalo se o osvobození trvalého charakteru!!! Velmi často bylo vyneseno po formálním posouzení skutečných schopností dítěte a popíralo zřetelné vývojové změny probíhající i u těžce mentálně postižených dětí v průběhu jejich dětského věku. Jedinci zbavení povinnosti vzdělávat se ve většině případů končili umístěním v některém ústavu sociální péče.

Zákon č. 29/1984 Sb. se zabýval i tzv. zbavováním pravidelné školní docházky u žáka, který pro svůj zdravotní stav nemohl docházet do školy. Někdy se stávalo, že důvody byly pouhého formálního charakteru. Podle navazující vyhlášky o základní škole, těmto žákům poskytovala škola *individuální vyučování v rozsahu nejméně dvou vyučovacích hodin týdně*.

V tomto bodě je nezbytné si uvědomit, že zvolený počet hodin naprosto neodpovídal skutečným potřebám dětí. Zpravidla se jednalo o děti s tělesným postižením, děti dlouhodobě nemocné a zdravotně oslabené, pro které vlastní výuka a tím i vyplnění dlouhé doby osamocení v domácí péči bez možnosti kontaktu se sociální skupinou jiných dospělých a vrstevníků, představovala ve většině případů důležitou a vítanou náplň volného času, motivovala je k činnosti, ovlivňovala jejich hodnotový systém apod.

Musíme však vnímat zásadní rozpor vedoucí k současnému náhledu na úlohu a činnost speciálních vzdělávacích institucí ve výchovně vzdělávací péči. **Nelze totiž trvale děti se zdravotním postižením připravovat na život v přirozené majoritní společnosti pouze v segregovaných speciálních institucích.** Vzdělávání dětí s postižením v těchto institucích bylo prioritou profesionálních pracovníků. Na úplné minimum byly omezeny přirozené rodinné a ostatní sociální vazby dítěte v jeho přirozeném prostředí.

U dětí vzdělávaných ve školách pro mládež vyžadující zvláštní péči se velmi často jednalo o internátní formu vzdělávání, kdy **děti do rodiny přijížděly pouze na víkend, v období prázdnin a státních svátků.** Obdobná situace se týkala dětí s mentálním postižením, příp. kombinovaným postižením, které byly umístěny v ústavech sociální péče s celoročním provozem. U těžších forem postižení se toto „řešení“ situace považovalo za naprosto obvyklé a bohužel se stávalo, že rodiče umisťovali do těchto zařízení své děti nikoliv proto, že o ně sami nechtěli pečovat, ale z důvodu nutnosti, pod tlakem především ekonomických a sociálních důvodů.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Vzájemnou segregací jedinců zdravých i s postižením byl prohlubován před rokem 1989 pocit vzájemného nepochopení i v procesu vzdělávání. Často se členové majoritní společnosti o jedincích se zdravotním postižením vyjadřovali s despektem, prohluboval se pocit elitářství ze strany nepostižených. Majoritní společnost považovala jedince s postižením za neschopné, méněcenné. Pravdou ovšem je, že v té době existující speciální instituce si přitom kladly za cíl připravit jedince se zdravotním postižením na život v běžné společnosti, dosáhnout jejich integrace. Tato orientace byla směřována až na pozdější věk klienta, lze říci po ukončení jeho školní docházky a profesní přípravy. Jednalo se o jakousi formu nikoliv pedagogické, ale sociální integrace.

AKTIVIZAČNÍ ÚLOHA

Zpracujte rozhovor s některým jedincem s postižením, který dokončil svou vzdělávací kariéru před rokem 1989 a byl zbaven povinnosti chodit do školy.

Na základě rozboru případu se pokuste objasnit pozitiva a negativa jeho současné situace a zvažte, v čem by mu současnou situaci zjednodušilo, kdyby povinnosti chodit do školy zbaven nebyl.

Asi už nedočkavě hledáte onu ikonu vybízející vás k spočinutí nad šálkem lahodného čaje, kávy, čokolády apod... Ještě se nedočkáte. Předpokládám, že jste dočetli text až k aktivizační úloze, kterou jste zatím odložili, neboť její splnění nebude možno provést ihned v tomto okamžiku. Ale doporučuji ještě vydržet a zkusit si zodpovědět následující kontrolní otázky, abyste ještě než se ponoříte do svého pohodlného ušáku s oním lákavým šálkem dobroty získali zpětnou vazbu, co jste si skutečně zapamatovali a v kterých pasážích první kapitoly budete muset při případném opakovaném studiu tzv. přidat na intenzitě.

Kontrolní otázky a autokorektivní úlohy:

1. Doplňte:

V letech _____ - 1989 v rámci tehdy rozvíjeného modelu vzdělávání byly relativně dobře naplněny vzdělávací potřeby žáků se _____ postižením, částečně s postižením _____, méně již vzdělávací potřeby žáků s postižením _____. Na velmi slabé úrovni se nacházelo vzdělávání žáků s postižením _____.

2. Co můžete říci k prostupnosti vzdělávacího systému před rokem 1989 vzhledem k dětem a žákům s postižením ve srovnání s dětmi a žáky intaktními?

3. Který zákon upravoval statut zbavení od povinnosti docházet do školy?

4. Kterým žákům bylo školou zabezpečeno individuální vyučování a v jakém hodinovém rozsahu?

5. V čem spočíval zásadní edukační rozpor v 80. letech minulého století vedoucí k současnému náhledu na úlohu a činnost speciálních vzdělávacích institucí ve výchovně vzdělávací péči jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami?

Zodpověděli jste na otázky? Pokud jste si nevěděli s odpověďmi rady, předpokládám, že jste si je vyhledali v textu nebo na konci distančního textu, kde jsou správné odpovědi uvedeny. Takže nyní si dopřejte onu zaslouženou pauzu a

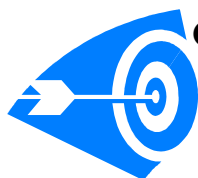

PROSTOR NA VLASTNÍ POZNÁMKY:

2 PŘEHLED DOKUMENTŮ VYJADŘUJÍCÍCH SE K PODOBĚ VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S POSTIŽENÍM PO ROCE 1989

ODHADNUTÁ DOBA POTŘEBNÁ K PROSTUDOVÁNÍ KAPITOLY:
4 HODINY

Cíl kapitoly:

Seznámit studující s dílčími normativními a deklaratorními vyjádřeními společensky akceptovanými po roce 1989.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu nového školského zákona (2004), Národní plán pomoci zdravotně postiženým občanům (1992), Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení (1993), Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením (1998), Národní plán podpory a integrace občanů se zdravotním postižením na období 2006–2009, Střednědobá koncepce přístupu státu k občanům se zdravotním postižením (2004).

V České republice je již od počátku 90. let 20. století formálně zakotvena podpora vzdělávání žáků se speciálními potřebami do hlavního vzdělávacího proudu. Důkazem jsou následující normativní a deklaratorní vyjádření, jak byla v průběhu uplynulých let přijímána. Níže jsou uvedeny podstatné výtahy některých z nich. Nebude se jednat o kapitolu zábavného čtení, proto se pokuste opět soustředit co nejlépe a využijte prostor mezi řádky i na závěr kapitoly k psaní poznámek a podtrhávání toho, co nebude při prvním čtení okamžitě jasné.

❖ **Národní plán pomoci zdravotně postiženým občanům (1992)**

9.2 Většina zdravotně postižených dětí totiž může a měla by absolvovat školní docházku společně se zdravými dětmi.

Jejich umístování do specializovaných škol znamená v mnoha případech odloučení od rodiny, protože síť specializovaných škol nemůže být nikdy dostatečně hustá. Znamená rovněž segregaci zdravotně postižených od zdravé populace a narušení "normálního" přístupu veřejnosti ke zdravotně postiženým již v samém počátku socializačního vývoje.

9.3 MŠMT ČR a obce zajistí postupně podmínky pro integraci zdravotně postižených dětí do škol běžného typu:

- a) *snižováním počtu dětí ve třídě mateřské školy, ve které je zdravotně postižené dítě,*
- b) *snižováním počtu dětí ve třídě základní školy, ve které je zdravotně postižený žák.*
- c) *postupným zajištěním toho, aby všude, kde to bude pro daný typ postiženého žáka nutné, pracoval docházející pedagog z příslušného poradenského centra nebo speciální pedagog,*
- d) *vybavením žáků resp. tříd odpovídající technikou a didaktickými pomůckami.*

❖ **Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení (1993)**

6. Školství a příprava na povolání

V ČR existuje síť státních speciálních škol, které pokrývají základní potřeby vzdělávání dětí se zdravotním postižením s výjimkou dětí s kombinovanými vadami.

Problém však spočívá v jejich kvalitě, vybavení a základní filozofii vzdělávání dětí se zdravotním postižením.

Většina dětí s postižením totiž může absolvovat školní docházku společně se zdravými dětmi. Jejich umístování do specializovaných škol znamená v mnoha případech odloučení od rodiny a do jisté míry i segregaci od zdravé populace. Naopak děti s kombinovanými vadami, některé děti mentálně postižené, slepohluché a prelingválně neslyšící potřebují pro rozvoj svých schopností prostředí, které jim škola běžného typu nemůže vytvořit.

V porovnání se světem máme pouze velice malé procento občanů se zdravotním postižením, kteří dosahují středoškolského a vysokoškolského vzdělání.

CÍLE:

- 1. Zajistit legislativní podmínky pro integraci co největšího počtu dětí se zdravotním postižením do škol běžného typu.*
- 2. Rozvíjet speciálně pedagogické poradenství pro rodiny s předškolními dětmi a pro žáky se zdravotním postižením navštěvující školy, předškolní a školská zařízení běžného typu.*

❖ **Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením (1998)**

Cíle:

1. Dosáhnout, aby každé dítě se zdravotním postižením získalo maximální možné základní vzdělání.
2. V souladu s doporučením mezinárodních deklarácí a norem považovat za přirozené a prioritní umístění dítěte s postižením v prostředí běžné školy se speciálně-pedagogickou podporou.
3. Zachovat stav solidní úrovně našeho speciálního školství, jeho kapacit však stále více využívat pouze pro děti s nejtěžšími postiženími.

Opatření:

6.2 e) Zajistit, aby každá osoba, jejíž stav to vyžaduje, byla posouzena týmem odborníků, který navrhne individuální způsob rozvoje jejích schopností a dovedností, a tím zajistit naplnění jejího práva na vzdělávání v širším smyslu slova. Právo požádat o takové vyšetření musí mít i rodiče (resp. dospělý občan s postižením), kteří jsou součástí týmu.

MŠMT – průběžně Finanční krytí – v rámci rozpočtové kapitoly MŠMT.

6.2. f) Zajistit legislativně a finančně úhradu nákladů na dopravu, osobního asistenta, průvodce, tlumočníky znakového jazyka, artikulační tlumočníky a předčitatele pro integrované žáky se zdravotním postižením základních, středních a vysokých škol a učilišť běžného typu.

MPSV – 31. 12. 1998. Finanční dopad – bude vyčíslen v návrhu legislativního opatření.

❖ **Národní plán podpory a integrace občanů se zdravotním postižením na období 2006–2009**

1. Vzdělávání a školství

Stěžejním cílem vzdělávání občanů se zdravotním postižením zůstává zajištění rovného přístupu, který v sobě zahrnuje i prvky odstraňování minulých deformací a prevenci vzniku (byť nepřímého) diskriminačního jednání v jednotlivých situacích.

Společná školní docházka bude stále více chápána jako důležitý faktor prevence sociálního vyloučení, než jako prosté organizačně pedagogické opatření. V rámci pravidla rovného přístupu budou přijímána opatření legislativního, personálního, ekonomického, technického a pedagogického charakteru.

Nediskriminací a rovným přístupem se rozumí umožnit vzdělávání v obou základních proudech vzdělávání – hlavním i speciálním, při respektování základních práv zákonných zástupců dítěte, resp. občana se zdravotním postižením. V rámci tohoto pravidla je vzdělání chápáno jako základní lidské právo s univerzální lidskou hodnotou.

Opatření

1.4. V období 2006 a 2007 zanalyzovat fungování organizačních a procesních stránek průběhu speciálně pedagogického poradenství, včetně provádění diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb žáků se zdravotním postižením v rámci školských poradenských zařízení – speciálně pedagogických center, upravené novou školskou legislativou. Na základě provedené analýzy, v případě potřeby, formou metodického pokynu zpřesnit organizační a procesní pravidla a další

náležitosti nutné pro objektivní posouzení speciálních vzdělávacích potřeb v rámci prováděné diagnostiky.

❖ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu nového školského zákona (2004)

Nově je pojímáno vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, zejména uplatněním jejich práva na vzdělávání pomocí specifických forem a metod a na vytvoření zvláštních podmínek, které jejich vzdělávání umožní. Odlišují se speciální vzdělávací potřeby žáků zdravotně postižených, zdravotně znevýhodněných a sociálně znevýhodněných.

Výraznou změnou v této souvislosti je, že zákon podporuje propojení speciálního školství se školami běžného typu a významně posiluje tendenci k individuální integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol většinové společnosti.

- Pro tyto žáky však mohou být upraveny vzdělávací programy podle jejich potřeb.*
- Zákon dále počítá s podpůrnými opatřeními ve prospěch těchto žáků, např. asistenty pedagogů.*
- Zákon zároveň ponechává možnost, aby v odůvodněných případech mohly být i nadále zřizovány samostatné školy, popřípadě třídy pro žáky se zdravotním postižením.*

❖ **Střednědobá koncepce přístupu státu k občanům se zdravotním postižením (2004)**

*Předpokládá se přijetí organizačních, legislativních a ekonomických opatření vedoucích ke zkvalitnění diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb a prosazení větší autoritativnosti zjištěných závěrů speciálně pedagogického poradenství. **Součástí tohoto subsystému podpory bude rozhodnutí o existenci, formách a využití klasifikačních systémů existujících vně systému vzdělávání a o případném budování vlastní diagnostické klasifikace, která by umožnila lépe naplňovat individuální vzdělávací potřeby dítěte se zdravotním postižením. V rámci tohoto úkolu bude nezbytné, při respektování zřizovatelské působnosti krajů, vytvořit relativně jednotný model organizační a procesní stránky průběhu speciálně pedagogického poradenství, včetně provádění diagnostiky speciálních potřeb. V tomto procesu musí být normativně právními akty zajištěna práva dítěte a jeho zákonných zástupců, včetně působnosti jednotlivých účastníků vzdělávání, která je závislá na posouzení speciálních vzdělávacích potřeb v rámci prováděné diagnostiky.***

Předpokládá se využití institutů navržených systémů rané péče a ucelené rehabilitace.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Z výpisů z výše uvedených aktů v posledních 20 letech vyplývá, že jsou plně ve shodě s mezinárodními normami. Proklamují svobodnou volbu vzdělávací cesty, prioritou se stává integrovaný způsob vzdělávání. Vedle toho jsou často uváděna opatření pro zajištění jednotlivých forem speciálně-pedagogické podpory žáků ve vzdělávání. Speciální školství má být zachováno, ale jeho kapacita by měla sloužit žákům s nejtěžší možnou formou postižení.

AKTIVIZAČNÍ ÚLOHA

Představte si, že máte možnost rozhodnout o dalším vývoji vzdělávání osob se speciálními vzdělávacími potřebami. Zpracujte návrh vyhlášky k zajištění reálných podmínek směřujících k prosperitě inkluzivního vzdělávání. Zaměřte se podrobně na definování ideálních podmínek k zajištění funkční formy takového vzdělávání po stránce sociální, právní, ekonomické, edukační. Při semináři formou brainstormingu prodiskutujte vaše návrhy a dohodněte se na obsahu jedné společné vyhlášky.

V tuto chvíli jste pročetli zadání autokorektivní úlohy. Možná, že jste se již trochu zamysleli nad jejím obsahem. Ale nejprve si zkuste zodpovědět na kontrolní otázky, abyste se objektivně dozvěděli, co jste si již z prostudované kapitoly zapamatovali.

Kontrolní otázky a autokorektivní úlohy:

1. Přiřad'te k sobě správně názvy dílčích normativních a deklaratorních dokumentů a roky jejich vydání či délku období, pro kterou jsou určeny. Nesprávné údaje doplňte a opravte.

Dokument	Rok vydání/délka období
Národní plán opatření pro snížení negativních _____ zdravotního postižení	1992
Národní plán pomoci zdravotně postiženým občanům	1993
Důvodová zpráva k vládnímu návrhu nového školského zákona	2004
Národní plán podpory a _____ občanů se _____ postižením na období	2009–2012
Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením	
_____ koncepce _____ státu k občanům se zdravotním postižením	2004

2. V kterém roce a v kterém dokumentu se deklaruje MŠMT, aby postupně zajistilo, že všude, kde to bude pro daný typ postiženého žáka nutné, bude pracovat docházející pedagog z příslušného poradenského centra nebo speciální pedagog?
3. Kdo kromě MŠMT má být angažován v zajištění docházejících speciálních pedagogů za žákem s postižením do školy a proč?
4. Jak měly MŠMT ČR a obce zajistit dle litery Národního plánu pomoci zdravotně postiženým občanům z roku 1992 k zlepšení péče o integrované děti s postižením v rámci předškolního vzdělávání?

5. Doplňte, co bylo řečeno v Národním plánu opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení z roku 1993 k otázce školství a přípravě na povolání (odst. 6):

V ČR existuje síť státních _____ škol, které pokrývají základní potřeby vzdělávání dětí se zdravotním postižením s výjimkou dětí s _____. Problém však spočívá v jejich kvalitě, vybavení a základní _____ vzdělávání dětí se zdravotním postižením. Většina dětí s postižením totiž může absolvovat školní docházku _____ se _____ dětmi. Jejich umístování do specializovaných škol znamená v mnoha případech _____ od rodiny a do jisté míry i _____ od zdravé populace. Naopak děti s kombinovanými vadami, některé děti _____ postižené, _____ a _____ neslyšící potřebují pro rozvoj svých schopností prostředí, které jim škola běžného typu nemůže vytvořit. V porovnání se _____ máme pouze velice malé procento občanů se zdravotním postižením, kteří dosahují středoškolského a _____ vzdělání.

- 6. Který dokument proklamuje potřebu rozvíjet speciálně pedagogické poradenství pro rodiny s předškolními dětmi a pro žáky se zdravotním postižením navštěvující školy, předškolní a školská zařízení běžného typu?**
- 7. Uved'te tři základní cíle obsažené v Národním plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením (1998).**
- 8. Co je považováno za stěžejní cíl Národního plánu podpory a integrace občanů se zdravotním postižením na období 2006–2009 v oblasti Vzdělávání a školství pro občany se zdravotním postižením?**
- 9. Které deklaratorní opatření uvažuje o inovaci diagnostických nástrojů k diagnostice dětí se zdravotním postižením?**

Nezoufejte, pokud jste nezvládli odpovědět napoprvé správně na všechny otázky či pokud jste bezpečně nevyřešili autokorektivní úlohu. Odpočíte si a znovu se ke kapitole dle potřeby vraťte.

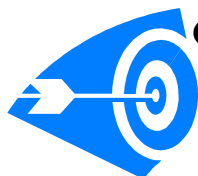

PROSTOR NA VLASTNÍ POZNÁMKY:

3 AKTUÁLNÍ PLATNÁ LEGISLATIVA

ODHADNUTÁ DOBA POTŘEBNÁ K PROSTUDOVÁNÍ KAPITOLY:
4 HODINY

Cíl kapitoly:

Seznámit studující s aktuálními ustanoveními zákonných norem školské legislativy

KLÍČOVÁ SLOVA:

Autonomie škol, centralizovaný model, children with speciál needs, individuální vzdělávací plán, normativní vyjádření, Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Milí čtenáři a studující zároveň, tato kapitola je již komplexně zaměřena na aktuální školskou legislativu v České republice. Znamená to, že se týká opatření zavedených Zákonem 561/2004 Sb. a na něj navazujícími vyhláškami. Lze předpokládat, pokud pracujete ve školské praxi, že mnoho informací zde uvedených je pro vás pouhým osvěžením toho, co na svých pracovištích využíváte. Právě proto doporučuji, abyste i přesto četli pozorně. Možná dojdete k zajímavým zjištěním, která jste dosud v každodenním pracovním shonu neodhalili. Upozorňuji, že distanční text nemůže být takového rozsahu, aby v něm bylo obsaženo plné znění aktuální legislativy. Ke zkoušce se samozřejmě očekává, že budete s plným zněním zákonů a vyhlášek obeznámeni.

Způsob výchovy a vzdělávání všech dětí, žáků a studentů v ČR je přímo ovlivněn ustanoveními zákonných norem školské legislativy. Především se jedná o **Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon, ŠZ)**.

V něm najdeme zakotvenu **zákonnou povinnost péče** o tzv. **děti se speciálními vzdělávacími potřebami**. Uváděný termín byl převzat z anglického „*children with special needs*“ a je třeba konstatovat, že se z psychologického hlediska jedná o termín zavádějící. V širším smyslu se totiž jedná o ošetření každého dítěte, žáka či studenta, neboť speciální potřeby má bezesporu každá individuální lidská bytost. Vhodnější by bylo užívat termín **„žák s potřebou speciálně pedagogické podpory“**, jak například navrhuje Michalík (2005).

V souladu s normativním vyjádřením školského zákona **žák se SVP je žákem vyžadujícím speciálně pedagogickou podporu**. Zároveň je v dikci uváděného zákona **klientem a uživatelem služeb školského poradenského systému**, tj. pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogického centra, případně střediska výchovné péče.

Školská legislativa ošetřující přístup k žákům se SVP není zastoupena pouze školským zákonem. **Zahrnuje celou sérii normativních aktů** nejen zákonné, ale **i podzákonné povahy** podílejících se na utváření určitých „pravidel“, podle kterých se realizuje individuální přístup k potřebným dětem.

Především se jedná o:

- ❖ **Vyhlášku MŠMT č. 73/2005 Sb.**, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.
- ❖ **Vyhlášku MŠMT č. 72/2005 Sb.**, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Lze tedy konstatovat, že v současnosti probíhá postupná **proměna klimatu školy**, v níž se mění role jednotlivých účastníků vzdělávání, edukátorů i uživatelů. Podkladem probíhajících dějů se stala **Bílá kniha a Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR.**

Stále větší **důraz** je kladen **na spolupráci** zainteresovaných subjektů, zejména **zákonných zástupců žáků, zletilých žáků, poradenského pracoviště a školy** jako partnera na cestě naplnění práva na vzdělání.

Pojetí organizace vzdělávání respektuje **základní principy pluralitní demokratické společnosti:**

- ❖ Přiznává každému jedinci (a zároveň od něj vyžaduje) **odpovědnost** za svůj osud i převzetí podílu odpovědnosti za společné rozhodování.
- ❖ Usiluje o **rovné příležitosti** pro všechny a o odstranění překážek bránících rozvoji každého, včetně občanů se zdravotním postižením.

Charakteristickým rysem organizace školského systému je **ústup centralizovaného modelu správního řízení školství** a zvyšování působnosti a odpovědnosti samosprávných orgánů na úrovni krajů a obcí.

Tento proces, obecně správný, **nemusí** vždy automaticky a nutně **znamenat zvýšení kvality vzdělávání občanů se zdravotním postižením**. V dané oblasti vzdělávání by měla – možná více než jinde zůstat zachována odpovědnost státní správy.

Součástí tohoto procesu jsou vážné spory ohledně způsobu financování vzdělávání – ve smyslu finančního zajištění (toku) činnosti jednotlivých druhů a stupňů škol – závislosti na jejich zřizovateli apod. Michalík (2009) konstatuje, že resort školství je v tomto smyslu do značné míry odkázán na obecné tendence a procesy, které navrhuje Ministerstvo financí v rámci „vládní zakázky“ a následného autoritativního stanovení Parlamentem – zejména jde o rozpočtové určení daní.

Kontinuálně se v posledních letech zvyšuje **autonomie škol a samotných pedagogů** při volbě metod a forem naplňování plánů a osnov, stejně jako se diverzifikují platné vzdělávací programy, z nichž některé jsou koncipovány tak, aby lépe vyhovovaly potřebám žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Charakteristickým znakem organizace školství, **který by** za určitých okolností **měl bezprostřední dopad na vzdělávání** dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením, je **snižování počtu žáků** obecně a s ním spojený nižší počet žáků **ve třídách**.

Obecným znakem všech reformních a organizačních kroků školského systému se má stát **úsilí o zkvalitnění spolupráce rodiny a školy** při realizaci výchovně vzdělávacích úkolů školy. Školy a orgány správy školství si postupně uvědomují, že **právě zákonní zástupci dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením představují jedny z nejvíce motivovaných v úsilí o řešení vzdělávacích potřeb jejich dítěte.**

Dílčí ustanovení zákona 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a prováděcí vyhlášky MŠMT o vzdělávání žáků se speciálními potřebami

Zásadním v tomto směru jsou příslušná ustanovení **zákona 561/2004 Sb.** a prováděcí **vyhlášky MŠMT o vzdělávání žáků se speciálními potřebami, tj. č. 73/2005 Sb.**

Podle této úpravy:

1. Každý žák má zajištěno právo na vzdělávání v běžné spádové škole.

Hovoří o tom ustanovení, podle něhož je *„ředitel spádové školy... povinen přednostně přijmout žáky s místem trvalého pobytu v příslušném školském obvodu (§ 36). Toto ustanovení je zpřesněno oproti původnímu znění zákona 564/1990 Sb. o státní správě a samosprávě ve školství.*

Je tedy pravdou, že teoreticky, *de iure* by v České republice nemělo docházet k „nepřijetí“ žáků do běžné základní školy. Skutečnost je však taková, že

zařazování žáků do systému vzdělávání nebo jejich vyřazování je často doprovázeno mimoprávním jednáním zúčastněných stran.

2. Specifikaci podmínek vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami upravuje z celého školského zákona jediný paragraf - § 16.

Stanoví zejména právo žáků se SVP na:

- obsah, formy a metody odpovídající jejich vzdělávacím potřebám a možnostem,
- na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní,
- na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení,
- stanovení vhodných podmínek odpovídajících jejich potřebám při přijímání ke vzdělávání a při jeho ukončování,
- na přihlídnutí k povaze postižení nebo znevýhodnění při hodnocení žáků.

3. Zákon zavádí pojem speciálních vzdělávacích potřeb.

Vnímá je jako nezbytné u žáků:

- se zdravotním postižením,
- se zdravotním znevýhodněním,
- se sociálním znevýhodněním.

Zde začíná hlavní problém týkající se psychologických aspektů individualizace přístupu k žákům s problémy v učení, protože ony proklamované potřeby nejsou podrobněji rozepsány. A to jak ve směru horizontálním (obsahovém), tak vertikálním (hloubka) stavu daného žáka.

Konkrétně § 16 odst. 2–4 pouze uvádí:

- **Zdravotním postižením** je pro účely tohoto zákona mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování.
- **Zdravotním znevýhodněním** je pro účely tohoto zákona zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání.
- **Sociálním znevýhodněním** je pro účely tohoto zákona rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.

4. Zákon definuje pojem Individuálního vzdělávacího plánu (dále IVP).

Jeho přijetí náleží řediteli příslušné školy ve správním procesu. Základní obsahové náležitosti IVP upravuje vyhláška MŠMT. Konkrétně uvádí (§ 18) „*Ředitel školy může s písemným doporučením školského poradenského zařízení povolit nezletilému žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na žádost jeho zákonného zástupce a zletilému žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na jeho žádost vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu.*“

Z uvedené proklamace je patrné, že neexistuje obligatorní povinnost vzdělávat žáky se SVP v žádném ze způsobů speciálního vzdělávání.

5. Vyhláška ustanovení týkající se IVP zpřesňuje. Pokusem o zpřesnění zavádí rozpor vyplývající ze znění § 6.

Podle něj:

- *Individuální vzdělávací plán se stanoví v **případě potřeby** především pro individuálně integrovaného žáka, žáka s hlubokým mentálním postižením, případně také pro žáka skupinově integrovaného nebo pro žáka speciální školy.*
- *Individuální vzdělávací plán vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření, popřípadě psychologického vyšetření školského poradenského zařízení. Vyjít lze i z doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře či dalšího odborníka, a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka.*
- *Je **závazným dokumentem** pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka.*

V prvním odstavci vyhláška uvádí, že IVP se realizuje „v *případě potřeby*“ a ve druhém odstavci potvrzuje, že IVP je „*závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka*“! Jde o nejednoznačnost, která je pro úpravu vzdělávání této skupiny žáků velice zavádějící **at' v pozitivním či negativním smyslu.** V dalších částech vyhláška stanoví rámcový obsah IVP.

6. Zákon upravil dříve užívaný pojem „osvobození od povinné školní docházky“ na významově neutrální „jiný způsob plnění povinné školní docházky“.

Problém spočívá v tom, že v zákoně (§ 42) i ve vyhlášce však absentuje jakékoliv podrobnější vymezení pravidel, podle kterých by se onen **jiný způsob plnění povinné školní docházky měl realizovat**. Viz: *„dítěti s hlubokým mentálním postižením stanoví krajský úřad místně příslušný podle místa trvalého pobytu dítěte se souhlasem zákonného zástupce dítěte takový způsob vzdělávání, který odpovídá duševním a fyzickým možnostem dítěte, a to na základě doporučujícího posouzení odborného lékaře a školského poradenského zařízení. Krajský úřad zároveň zajistí odpovídající pomoc při vzdělávání dítěte, zejména pomoc pedagogickou a metodickou...“*

7. Vyhláška MŠMT používá pro vzdělávání této skupiny žáků pojem „speciální vzdělávání“, kterým rozumí vzdělávání formou:

- a) individuální integrace,
- b) skupinové integrace,
- c) ve školách samostatně určených pro žáky se SVP,
- d) kombinací uvedených forem.

Velice diskutabilní je praktická realizace skupinové integrace (jedná se vůbec o integraci?). Toto opatření v praxi může být určitou formou skryté segregace.

8. Vyhláška obsahuje ustanovení, které modifikuje a v některých případech popírá právo na volbu vzdělávací cesty ve spádové škole. Jedná se o ustanovení

§ 3 odst. 4 vyhlášky. Podle něj „Žák se zdravotním postižením se přednostně vzdělává formou individuální integrace v běžné škole, pokud to odpovídá jeho potřebám a možnostem a podmínkám a možnostem školy.“

V ustanovení. § 9 odst. 4) pokračuje v dikci „Pokud ředitel běžné školy nebo ředitel speciální školy nezařadí žáka se zdravotním postižením, který má povinnost plnit školní docházku, do některé z forem speciálního vzdělávání podle § 3, oznámí tuto skutečnost zákonnému zástupci žáka se zdravotním postižením a krajskému úřadu a obci, v níž má žák trvalý pobyt.

Úkolu týkajícího se oznámení dané skutečnosti obci či kraji neodpovídá žádná povinnost obce či kraje vyjádřená v normativním textu,

která by jim ukládala další péči o takového žáka. Půjde nejen o situace vzdělávání žáků s postižením v běžných školách, ale i ve školách samostatně určených pro tyto žáky. Příkladem může být žák se zdravotním postižením, který je „zapsán“ do příslušné školy se vzdělávacím programem pro tuto skupinu žáků. Poté, co je zjištěna finanční náročnost jeho podpory je „odmítán“, snižován počet hodin, v nichž je škola „ochotna“ jej vzdělávat apod. **Tento typ škol nemá stanoveny spádové obvody!**

9. Vyhláška se pokouší zpřesnit nedostatečně definované speciální vzdělávací potřeby.

V rámci tohoto pokusu stanoví model klasifikace žáků s těžkým zdravotním postižením. Činí tak ovšem způsobem, který opět omezuje právo svobodné volby vzdělávací cesty.

Předpokládá v rozporu s ostatními ustanoveními vyhlášky a zákona – **přítomnost žáka s těžkým postižením pouze ve třídě „zřízené pro žáky se zdravotním postižením §1 odst. 4)**

„Žákem s těžkým zdravotním postižením, který při vzdělávání vyžaduje velmi vysokou nebo vysokou míru podpůrných opatření, zejména ve vztahu k počtu žáků a souběžně působících pedagogických pracovníků ve třídě nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením, se pro účely této vyhlášky rozumí žák...“ ...a následuje výčet jednotlivých druhů zdravotního postižení. Obsah míry podpůrných opatření není vydefinován.

Pokud jste dočetli studijní text až do těchto míst, vezte, že tím končí můj vhled do aktuální školské legislativy. Opět zdůrazňuji, že nepostihuje plnou šíři legislativní problematiky, takže je nezbytné doplnit získané informace z plného znění platných deklaratorních předpisů. Následující část této kapitoly je již věnována pouze individuálnímu vzdělávacímu plánu a pozor, je doplněna o některé dílčí praktické postřehy vyplývající z osobní zkušenosti přesto, že nejsou legislativně ukotveny.

Individuální vzdělávací plán

3.1 Legislativní ukotvení individuálních vzdělávacích plánů

Individuální vzdělávací plány (dále jen IVP) a jejich zpracování vychází ze závazné legislativy České republiky, a to ze Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Dle § 16 uváděného zákona 561/2004 Sb. tito žáci mají právo na **takový způsob vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem:**

- ❖ Směřuje k vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní.

- ❖ Akcentuje potřebu poskytovat těmto jedincům poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení.

Postavení dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami ve školním prostředí upravuje **Vyhláška MŠMT ČR ze dne 9. 2. 2005 č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.**

3.2 Klasifikace dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

Vytváření IVP souvisí s **klasifikací žáků** se speciálními vzdělávacími potřebami dle uváděného zákona na:

a) **Žáky se zdravotním postižením** – jsou to jedinci se zrakovým, sluchovým, tělesným nebo mentálním postižením, s vadami řeči, s více vadami, s autismem, se specifickými poruchami učení nebo chování tzv. **závažnějšího charakteru.**

b) **Žáky se zdravotním znevýhodněním** – jedná se o zdravotní oslabení, dlouhodobou pomoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení nebo chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání. Př.: alergie, astma, diabetes, epilepsie, závažná oslabení imunitního systému.

c) **Žáky se sociálním znevýhodněním** – pocházejí z rodin s nízkým socio-kulturním postavením, bývají významně častěji ohroženi sociálně patologickými jevy. Dále sem řadíme děti, žáky, studenty s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou a děti, žáky, studenty **z cizojazyčného prostředí.** Za posledně jmenované považujeme **azylanty či účastníky řízení o udělení azylu.**

Poznámka autorky:

Z praktického hlediska se ovšem jen velice těžce specifikuje závažnější charakter takového postižení. Dle mého názoru není možno striktně vydefinovat hloubku postižení, vždy záleží na průběhu socializace dotyčného dítěte, žáka, studenta. Mírné postižení může způsobovat tak závažné socializační obtíže, že daný jedinec bude potřebovat výraznou podporu ve školním prostředí a naopak. Žákům, u kterých jsou speciální vzdělávací potřeby takové, že jejich rozsah a závažnost jsou důvodem k zařazení do režimu speciálního vzdělávání, se ono speciální vzdělávání poskytuje, resp. v souladu se zákonem by se mělo poskytovat přednostně.

3.3 Cíl a smysl IVP

Cílem a smyslem **IVP** je poskytnout podporu ve výuce žákům s určitým typem smyslového, mentálního, tělesného znevýhodnění či jiného zdravotního handicapu, žákům se SPUCH či jedincům z nevýhodného sociokulturního prostředí a to tak, **aby dotyčnému žákovi bylo umožněno dosáhnout rovnocenné vzdělání přes jeho handicapující podmínky.** To s sebou přináší i případnou **potřebu nahradit běžně užívané vzdělávací a výchovné postupy** v procesu edukace, rozsah a obsah učiva i hodnocení výsledků **s ohledem na jeho reálné možnosti** tak, aby mohl podávat maximální výkony.

Cílem IVP rozhodně není vytvořit dítěti takové prostředí, ve kterém nebude muset pracovat vůbec. IVP je ale zároveň pouhou fraškou, pokud pedagog žáka, který splní obsah tohoto plánu, hodnotí nedostatečně se slovy, že tento žák nedosáhl osvojení učiva předepsaného ročníku, do kterého dochází či dokonce

navrhne takovému žákovi opravné zkoušky z daného předmětu v domnění, že přes prázdniny bude takovýto jedinec schopen látku zvládnout!!! Při takovémto přístupu je otázka času, kdy onen žák bude naprosto demotivován k jakékoliv školní práci.

Příklad z praxe k zamyšlení:

Chlapec L. B. z 8. třídy s diagnostikovanou těžkou formou dyskalkulie již od prvního stupně ZŠ je vzděláván dle IVP, v matematice se v tomto roce vzdělává zhruba dle učiva 6. ročníku. Patří mezi problémové žáky i v chování. V průběhu školního roku chodí na pravidelné doučování a reedukace k speciální pedagožce ve škole, již je žákem. V pololetí školního roku dostává k vypracování čtvrtletní práci dle obsahu učiva 6. třídy. Přesto, že ji zpracuje v podstatě bez chyby v poskytnutém prodlouženém čase a má radost, že se mu určitě práce povedla, je ohodnocen učitelkou matematiky (má zároveň vystudovanou i speciální pedagogiku) čtyřkou, což je pro něj naprosté zklamání. Neudrží se, vulgárně učitelku napadne. Speciální pedagožka při diskusi s onou paní učitelkou zkoumá, proč dostal čtyřku z práce, která byla spočítána bez chyby. Dostává se jí odpovědi, že lepší známku nemůže dostat. Protože obsah čtvrtletní práce odpovídá učivu šesté, nikoliv osmé třídy. „*Matematika nezná žádné úlevy. Když bude někdo stavět most a špatně spočítá jeho nosnost, stane se neštěstí a nikoho nebude zajímat, že se učil matiku podle individuálu...*“

Od této chvíle již nebylo možné ani při individuální práci v hodinách speciální pedagožky chlapce motivovat k matematice a k dosahování dílčích výsledků. LB reagoval nostalgickým: „*A proč mám něco dělat? I když to zvládnou, stejně mne ve škole nedocení...*“

Zpracování IVP

Zpracovaný IVP je součástí školní dokumentace žáka a je **závazným dokumentem pro zajištění jeho speciálních vzdělávacích potřeb žáka.**

Za jeho zpracování jako takové odpovídá ředitel školy (dále ŘŠ), který na základě žádosti zákonných zástupců či v případě plnoletosti žáka na základě žádosti jeho samotného vydá rozhodnutí o povolení jeho vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu. Na samotném zpracování IVP se musí podílet vyučující jednotlivých předmětů, v nichž je dotyčný dle IVP vzděláván. Bohužel stále na některých školách je IVP zpracováván výchovným poradcem, speciálním pedagogem, třídním učitelem, ale i ředitelem – dle zvyklostí toho kterého zařízení přesto, že uváděné osoby třeba onen předmět vůbec neučí! Vychází z doporučení uvedeném ve zprávě z poradenského pracoviště.

Aby škola měla nárok na získání navýšené finanční dotace na takového žáka/žákyni, musí tento žák být doporučen k integrativnímu začlenění a vzdělávání na základě speciálně pedagogického a psychologického vyšetření v PPP nebo SPC. IVP pro takového žáka pak vychází z onoho zmiňovaného písemného doporučení k vypracování IVP.

Podklady pro zpracování IVP poskytne společně se zprávou školní poradenské zařízení (dále ŠPZ) škole buď přímo, se souhlasem rodičů/zákonných zástupců, což by mělo být jen výjimečným řešením. Lze říci, že striktně by měla ŠPZ tyto podklady dodávat škole prostřednictvím rodičů v souladu se zákonem 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

3.4 Obsah IVP

Podle **Vyhlášky 73/2005 Sb.** IVP obsahuje:

1. údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi včetně zdůvodnění,
2. údaje o cíli vzdělávání žáka, časové a obsahové rozvržení učiva, včetně případného prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení, úpravu konání závěrečných zkoušek, maturitních zkoušek nebo absolutoria,
3. vyjádření potřeby dalšího pedagogického pracovníka nebo další osoby podílející se na práci se žákem a její rozsah; u žáka SŠ se sluchovým postižením a studenta VOŠ se sluchovým postižením se uvede potřebnost nezbytných tlumočnických služeb a jejich rozsah případně další úprava organizace vzdělávání,
4. seznam kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů nezbytných pro výuku žáka nebo pro konání příslušných zkoušek,
5. jmenovité určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka,
6. návrh případného snížení počtu žáků ve třídě běžné školy, kde se žák vzdělává,
7. předpokládanou potřebu navýšených finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle zvláštního právního předpisu,
8. závěry speciálně pedagogických, popř. psychologických vyšetření.

Při vytváření i realizaci IVP je důležitá těsná spolupráce s rodiči, a to přesto, že těžiště práce spočívá na škole. **Vyhláška ukládá, aby IVP byl vypracován ve spolupráci s rodiči a v následujícím odstavci požaduje, aby rodiče byli s IVP seznámeni.** Bohužel často dochází k tomu, že rodiče jsou vyzváni k pouhému podepsání IVP a na jeho vzniku se nepodílejí, dokonce se k němu nemají možnost ani vyjádřit. A to nehovořím pouze o simplexních rodičích, kteří toho někdy nemusí být schopni.

3.5 Spolupráce rodičů a žáka při tvorbě IVP

Vzhledem k tomu, že vzdělávací výsledky žáka ovlivňuje řada okolností, IVP by se neměl zaměřit obsahově pouze na pedagogická opatření týkající se vlastního vzdělávání, ale i výchovy.

A zde je spolupráce s rodiči nanejvýše žádoucí – **ve spojení s rodiči dokážeme nastavit taková opatření, která budou funkční, neboť pokud se na jejich vymýšlení rodič podílí, vychází z jeho znalosti svého potomka** a bude mnohem ochotnější participovat na jeho realizaci i v domácím prostředí.

Velmi důležitá je i **účast žáka na tvorbě IVP**, i když v případě nezletilosti dítěte je vyhláškou vynechána! Pokud sám žák nepochopí smysl IVP, nemusí aktivně k výuce jako takové přistupovat. Pokud budou společně vytvořena a nastavena pravidla edukačního procesu a žák jim porozumí, bude se moci sám vyjádřit k tomu, co mu může pomoci stát se úspěšnějším (např. psát prověrku rozloženě ve dvou hodinách apod.), vyhneme se u mnohých žáků tendenci tzv.

se pouze schovávat za poruchu a jejich hlášekám: „*Já tohle to dělat nebudu, jsem dyslektik, mám na to papír!!!*“ Zrovna tak je nekompetentní od pedagogů, pokud tvrdí žákům se SPUCH na střední škole, že na SŠ žádné takové poruchy již jedinec mít nemůže.

Vzhledem k inkluzivnímu charakteru školy a cílům IVP, kterým je naučit žáka maximum s ohledem na jeho jedinečné předpoklady a podmínky, **není případně nutný souhlas rodičů s těmi opatřeními, která jsou interní povahy.** Ty totiž se týkají pedagogického procesu mistrovství pedagoga a reagují na zmíněný § 2 školského zákona.

Pokud se nám tedy nepodaří rodiče bez zájmu o své dítě tzv. dostat do školy alespoň k podpisu IVP či **pokud rodič nebude s IVP souhlasit** nebo odmítne jít s dítětem tzv. na vyšetření do PPP či SPC **neznamená to, že škola nebude uplatňovat individuální přístup k žákovi!**

MODIFIKACE SE PAK ZAMĚŘÍ NA POUHÉ DÍLČÍ VYUČOVACÍ HODINY, IVP NEBUDE ZPRACOVÁN KOMPLEXNĚ.
--

3.6 Hodnocení a klasifikace žáka při redukci obsahu učiva

Vycházíme z redukovaného vzdělávacího obsahu. Nesrovnáváme nikdy vědomosti těchto žáků s vrstevníky bez obtíží. Oceňujeme snahu a domácí práci sloužící k vylepšení výsledků.

Vyzdvihujeme oblasti, v nichž jsou dobří, i když nesouvisí s učivem.

Při vlastním hodnocení žáka se doporučuje využít

a) slovní hodnocení průběžné i závěrečné, v němž:

- popíše aktuální stav vědomostí a dovedností,
- zdůrazní klady a zápory jedince,
- stanoví, na co se má žák zaměřit v následujícím období,

b) sumarizační klasifikaci číslem.

3.7 Informace o vzdělávání dle IVP na vysvědčení

Může se stát, že žák vzdělávaný dle IVP v některých směrech nenaplní, nezvládne předepsaný obsah učiva. Protože žák spoustu kompetencí předepsaných Rámcovým vzdělávacím programem a rozpracovaných konkrétně ve školním vzdělávacím programu určité školy zvládá, **je vhodné zde popsat jednotlivé kompetence, kterých skutečně dosáhl a ne převádět při výstupu ze školy slovní hodnocení, jímž je často hodnocen na hodnocení známkou.** Tím se potírá zcela smysl takového hodnocení.

Bohužel toto řešení není aktuální legislativou zavedeno!!!

Poznámka autorky:

Při hodnocení známkou převedenou ze slovního hodnocení doporučuji na zadní stranu vysvědčení uvést za název školního vzdělávacího programu a číslo jednacích pomlček a informaci „individuální vzdělávací plán“. Je vhodné i uvést konkrétní předměty, v nichž byl IVP realizován.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Aktuální školskou legislativu v České republice od konce roku 2004 naplňuje **Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání čili neoborně řečeno školský zákon. Mimo jiné je v něm obsažena a zakotvena zákonná povinnost o děti se speciálními vzdělávacími potřebami, která je dále podrobněji rozpracována ve vyhláškách** souvisejících s citovaným zákonem. Jedná se především o **Vyhlášku MŠMT č. 73/2005 Sb.**, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných o **Vyhlášku MŠMT č. 72/2005 Sb.**, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Uváděná deklaratorní opatření preferují integrativní, potažmo inkluzivní vzdělávání, tzn. aby žáci se speciálními potřebami, včetně zdravotního postižení, byli v co nejvyšší možné míře vzdělávání ve školách v místě bydliště v běžných třídách společně s vrstevníky.

Je jim přitom poskytována podpora a vedení, které zabezpečují jejich účast na společném vzdělávání a zároveň naplňují a respektují jejich individuální potřeby a rozvíjejí jejich silné osobnostní stránky. Významnou formou dopomoci je možnost vzdělávat žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a žáky nadané dle individuálního vzdělávacího plánu (IVP). Umožňuje jim poskytnout významné procedurální i obsahové odchylky v rámci vzdělávacího procesu. Jedná se o řešení odpovědnosti, kterou na sebe stál vzal tým, že určuje povinný obsah, respektive výstupy, kterých má každý žák dosáhnout absolvovaným vzděláváním na základních a středních školách. IVP musí splňovat určité obsahové i formální náležitosti. Protože školní vzdělávání je více méně hromadné a provádí se frontálně, proto nemůže plně uspokojovat potřeby každého žáka / žákyně. Takže jednou z možností individualizace výuky představuje právě tvorba IVP, který dle potřeby daného jednotlivce umožňuje realizovat ve školním prostředí i významné odchylky od běžně nastavených požadavků učiva v jednotlivých ročnících včetně hodnocení jejich výsledků. Smyslem je žáka motivovat k pracovnímu úsilí ve školním prostředí, které bude spravedlivě ohodnoceno, nikoliv ho nemotivovat a rezignovat na vzdělávání. Přitom je třeba nezbytné vzít rodiče jako partnery pro tvorbu IVP a zrovna tak samotného žáka, jehož se práce dle IVP týká, aby pochopil smysl onoho plánu a mohl se k jeho obsahu vyjádřit.

AKTIVIZAČNÍ ÚLOHA

Vytvořte podrobný celoškolní projekt zaměřený na propagaci k odpovědnosti každého člověka třídit odpad. Jeho obsah promyslete tak, aby všichni žáci vaší třídy v něm měli zodpovědnou roli za plnění určitého dílčího úkolu. Počítejte ovšem s tím, že vaše třída je třídou inkluzivní. Proto promyslete, jak aktivně do projektu zapojíte žáky jednotlivými druhy postižení a co všechno budete potřebovat organizačně zajistit, aby se nestali pouhými účastníky.

Kontrolní otázky a autokorektivní úlohy:

- 1) **Jaký je správný název aktuálního tzv. neodborně řečeno školského zákona, jaké nese číslo a v kterém roce byl vydán?**
- 2) **Jak došlo ke vzniku termínu děti se speciálními vzdělávacími potřebami?**
- 3) **Mají vyhlášky vycházející ze zákona 561/204 Sb. zákonnou nebo podzákonnou povahu?**
- 4) **Která vyhláška upravuje postavení dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami ve školním prostředí? Uveďte, kdy byla vydána, její číslo a přesný název.**
- 5) **Za co budete hodnotit a jakým způsobem žáka, který má redukované učivo z určitého předmětu?**
- 6) **Existuje dle platné školské legislativy institut osvobození od školní docházky?**

PROSTOR NA VLASTNÍ POZNÁMKY:

SEZNAM LITERATURY

MICHALÍK, J. *Poradenství uživatelům sociálních služeb*. 1. vyd. Olomouc : Výzkumné centrum integrace zdravotně postižených - sekce vzdělávání, 2008. 142 s. ISBN 978-80-903658-2-7.

MICHALÍK, J. *Školská integrace žáků s postižením na základních školách v České republice*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2005. 297 s. ISBN 80-244-1045-1

Vyhláška č. 72/2005 Sb. č. 72 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ze dne 9. února 2005. Sbírka zákonů č. 72/2005

Vyhláška č. 73/2005 Sb. č. 73 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných ze dne 9. února 2005. Sbírka zákonů č. 73/2005

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon), Sbírka zákonů č. 190/2004 Sb.

PŘÍLOHA Č. 1

Správné odpovědi na kontrolní otázky a autokorektivní úlohy

1. kapitola

1. Doplňte:

V letech 1970–1989 v rámci tehdy rozvíjeného modelu vzdělávání byly relativně dobře naplněny vzdělávací potřeby především žáků se zrakovým a částečně s postižením sluchovým, méně již žáků s postižením tělesným. Na velmi slabé úrovni se nacházelo vzdělávání žáků s postižením mentálním.

2. Co můžete říci k prostupnosti vzdělávacího systému před rokem 1989 vzhledem k dětem a žákům s postižením ve srovnání s dětmi a žáky intaktními?

Odpověď: Téměř neexistovala prostupnost v rámci dvou tehdy v podstatě samostatných vzdělávacích celků, speciálního školství a školství běžného proudu.

3. Který zákon upravoval statut zbavení od povinnosti docházet do školy?

Odpověď: Zákon č. 29/1984 Sb.

4. Kterým žákům bylo školou zabezpečeno individuální vyučování a v jakém hodinovém rozsahu?

Odpověď: Žákovi, který pro svůj zdravotní stav nemohl docházet do školy, bylo školou zabezpečeno individuální vzdělávání v rozsahu minimálně dvou hodin týdně.

5. V čem spočíval zásadní edukační rozpor v 80. letech minulého století vedoucí k současnému náhledu na úlohu a činnost speciálních vzdělávacích institucí ve výchovně vzdělávací péči jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami?

Odpověď: Neuvažuje se o tom, že děti se zdravotním postižením lze jen těžko připravovat na život v přirozené majoritní společnosti pouze v segregovaných speciálních institucích.

2. kapitola

1. Přiřad'te k sobě správně názvy dílčích normativních a deklaratorních dokumentů a roky jejich vydání či délku období, pro kterou jsou určeny. Nesprávné údaje doplňte a opravte.

Správné řešení:

<i>Dokument</i>	<i>Rok vydání/délka období</i>
<i>Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení</i>	1993
<i>Národní plán pomoci zdravotně postiženým občanům</i>	1992
<i>Důvodová zpráva k vládnímu návrhu nového školského zákona</i>	2004
<i>Národní plán podpory a integrace občanů se zdravotním postižením na období</i>	2006–2009
<i>Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením</i>	1998
<i>Střednědobá koncepce přístupu státu k občanům se zdravotním postižením</i>	2004

2. V kterém roce a v kterém dokumentu se deklaruje MŠMT, aby postupně zajistila, že všude, kde to bude pro daný typ postiženého žáka nutné, bude pracovat docházející pedagog z příslušného poradenského centra nebo speciální pedagog?

Odpověď: V Národním plánu pomoci zdravotně postiženým občanům z roku 1992.

3. Kdo kromě MŠMT má být angažován v zajištění docházejících speciálních pedagogů za žákem s postižením do školy a proč?

Odpověď: Obec, neboť u některých typů školských zařízení je zřizovatelem nikoliv MŠMT, ale obec, v níž školské zařízení působí.

4. Jak měly MŠMT ČR a obce zajistit dle litery Národního plánu pomoci zdravotně postiženým občanům z roku 1992 k zlepšení péče o integrované děti s postižením v rámci předškolního vzdělávání?

Odpověď: Snižováním počtu dětí ve třídě mateřské školy, ve které je zdravotně postižené dítě.

5. Doplněte, co bylo řečeno v Národním plánu opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení z roku 1993 k otázce školství a přípravě na povolání (odst. 6):

Správné doplnění:

V ČR existuje síť státních speciálních škol, které pokrývají základní potřeby vzdělávání dětí se zdravotním postižením s výjimkou dětí s kombinovanými vadami. Problém však spočívá v jejich kvalitě, vybavení a základní filozofii vzdělávání dětí se zdravotním postižením. Většina dětí s postižením totiž může absolvovat školní docházku společně se zdravými dětmi. Jejich umístování do specializovaných škol znamená v mnoha případech odloučení od rodiny a do jisté míry i segregaci od zdravé populace. Naopak děti s kombinovanými vadami, některé děti mentálně postižené, slepohluché a prelingválně neslyšící potřebují pro rozvoj svých schopností prostředí, které jim škola běžného typu nemůže vytvořit. V porovnání se světem máme pouze velice malé procento občanů se zdravotním postižením, kteří dosahují středoškolského a vysokoškolského vzdělání.

6. Který dokument proklamuje potřebu rozvíjet speciálně pedagogické poradenství pro rodiny s předškolními dětmi a pro žáky se zdravotním postižením navštěvující školy, předškolní a školská zařízení běžného typu?

Odpověď: *Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení (1993).*

7. Uveďte 3 základní cíle obsažené v Národním plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením (1998):

Odpověď: *1. Dosáhnout, aby každé dítě se zdravotním postižením získalo maximální možné základní vzdělání.*

2. V souladu s doporučením mezinárodních deklarácí a norem považovat za přirozené a prioritní umístění dítěte s postižením v prostředí běžné školy se speciálně-pedagogickou podporou.

3. Zachovat stav solidní úrovně našeho speciálního školství, jeho kapacit však stále více využívat pouze pro děti s nejtěžšími postiženími.

8. Co je považováno za stěžejní cíl Národního plánu podpory a integrace občanů se zdravotním postižením na období 2006–2009 v oblasti Vzdělávání a školství pro občany se zdravotním postižením?

Odpověď: *Zajištění rovného přístupu ke vzdělání.*

9. Které deklaratorní opatření uvažuje o inovaci diagnostických nástrojů k diagnostice dětí se zdravotním postižením?

Odpověď: *Střednědobá koncepce přístupu státu k občanům se zdravotním postižením (2004).*

3. kapitola

1. Jaký je správný název aktuálního tzv. školského zákona, jaké nese číslo a v kterém roce byl vydán?

Odpověď: *Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.*

2. Jak došlo ke vzniku termínu děti se speciálními vzdělávacími potřebami.

Odpověď: *Uváděný termín byl převzat z anglického „children with special needs“.*

3. Mají vyhlášky vycházející ze zákona 561/204 Sb. zákonnou nebo podzákonnou povahu?

Odpověď: *Jsou povahy podzákonné.*

4. Která vyhláška upravuje postavení dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami ve školním prostředí? Uveďte, kdy byla vydána, její číslo a přesný název.

Odpověď: *Vyhláška MŠMT ČR ze dne 9.2.2005 č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.*

5. Za co budete hodnotit a jakým způsobem žáka, který má redukované učivo z určitého předmětu?

Odpověď: *Vycházíme z redukovaného vzdělávacího obsahu. Nesrovnáváme nikdy vědomosti těchto žáků s vrstevníky bez obtíží. Oceňujeme snahu a domácí práci sloužící k vylepšení výsledků.*

6. Existuje dle platné školské legislativy institut osvobození od školní docházky?

Odpověď: *Ne.*

PŘÍLOHA Č. 2

Ukázka zpracovaného IVP

Individuální vzdělávací plán

Jméno žáka: XY

Datum narození: 24. 9. 2000

Škola: ZŠ XY

Třída : 2.A

Vyšetření dne: 15. 8. 2009

Kontrolní vyšetření dne: 5.6. 2010

Učební dokumenty: Vzdělávací program – Základní škola č.j. 16847/96-2

Závěry z odborného pracoviště:

Pervazivní porucha, řečová porucha, dyspraxie

Vyučovací předmět: (konkrétní cíle, úprava a organizace výuky, časové a obsahové rozvržení učiva, forma zadávání úkolů, způsob hodnocení a klasifikace, pedagogické postupy apod.) viz. přílohy:

Speciálně-pedagogická a psychologická péče:

V rámci péče o integrované žáky bude dítěti poskytnuta individuální spec.pedagogická péče v průběhu vyučování.

Reedukace bude zaměřena na tyto konkrétní cíle:

- posilování koncentrace pozornosti zrakovou a sluchovou formou
- cvičení na posílení a rozvoj hrubé a jemné motoriky
- nácvik čtení
- rozvoj fonemického sluchu
- rytmizace délky pomocí bzučáku
- nácvik koncentrace
- relaxace
- grafomotorika
- prostorová orientace /pojmy nad, pod, vlevo, vpravo.../
- rozvoj matematických představ /množství, velikost, nácvik číselných řad/

Nezbytné kompenzační a učební pomůcky, vybavení, učebnice, učební texty...:

Učební texty:

- Michalová, Z.: Shody a rozdíly
- Michalová, Z.: Základy čtení I, II
- Michalová, Z.: Koncentrace
- Michalová, Z.: Rozvoj matematických představ I, II, III

- OPPP Praha 4 : Rozvoj koncentrace
- Novák, J.: Čtenářské tabulky
- Třeřová, H.: Pracovní sešit pro nápravu SPU

Učební pomůcky:

- karty se slabikami a slovy
- dyslektické okénko popř. záložka
- relaxační pomůcky
- tabulky „Logico“, textové materiály
- pexesa pro rozvoj optické diferenciacce
- tabulka pro rozlišování měkkosti slabik
- tabulka otevřených a zavřených slabik
- bzučák
- názorné pomůcky pro matematiku

Návrh případného snížení počtu žáků ve třídě včetně zdůvodnění:

Není nutné

Účast dalšího pedagogického pracovníka:

XY – bude 2x týdně brát dítě na individuální práci z hodin matematiky. Zde bude obsah zaměřen jak na reedukaci, tak podporu dítěte.

Předpoklad navýšení finančních prostředků:

ne

Další důležité informace:

Těžká alergie, astma

Spolupráce se zákonnými zástupci:

Pravidelné konzultace 1x týdně k podchycení společných a identických postupů při přípravě na matematiku.

Podíl žáka na řešení problému :

Bude dbát na nošení veškerých potřebných pomůcek. V případě náročnosti látky se pokusí ovládnout a zvednutím ruky či jiným adekvátním oslovením učitele (např. odchodem na „Želví místo“) dá najevo, že je práce nad jeho síly. Nebude vulgárně nadávat učiteli ani spolužákům.

Jmenovité určení pracovníka poradenského zařízení spolupracujícího se školou:

Mgr. A. Kratochvílová

Na vypracování plánu se podíleli:

Datum:

Podpisy ředitele školy, třídního učitele, vyučujícího, zákonného zástupce, odpovědného pracovníka poradenského zařízení, případně též žáka:

Obsah IVP pro konkrétní vyučovací předměty /příloha IVP/

Český jazyk:

V českém jazyce pracuje společně se třídou. Do výuky se aktivně zapojuje. Učivo druhé třídy není redukováno.

Na vypracování úkolu je mu poskytnut delší čas a v případě potřeby individuální dopomoc učitele, popř. spolužáka.

Výklad učiva je rozdělen do menších celků tak, aby si nově probíranou látku mohl dostatečně fixovat. Učivo je častěji opakováno.

Při písemné práci je kladen důraz na kvalitu vypracování. Množství písemné práce je redukováno dle potřeb žáka (kratší diktáty, přepisy).

Čtení je zaměřeno na posílení a zkvalitnění čtenářských dovedností. Důraz je kladen na čtení s porozuměním. Při práci s těžším textem je práce rozdělena na více postupných kroků.

Pracuje s pomůckami, které mu usnadňují pochopení a zapamatování učiva.

Způsob hodnocení: známkou

Matematika:

V matematice pracuje společně se třídou. Učivo není redukováno. Dle typu příkladů je v písemné práci množství úkolů kráceno (především redukce počtu příkladů).

Chybuje v příkladech při přechodu desítek. Důraz je kladen na porozumění tomuto problému s použitím podpůrných pomůcek (prsty, počítadlo).

Při slovních úlohách a práci náročné na čtení a porozumění zadání je veden individuálně.

Učitel si ověřuje plné pochopení příkladu.

V geometrii je dítěti plně tolerována horší úprava a grafomotorická neobratnost.

Způsob hodnocení: slovní hodnocení

Ostatní předměty:

V prvouce je důraz kladen na rozšíření slovní zásoby a zlepšení vyjadřování.

V předmětech výchovného charakteru je často chválen za snahu a povzbuzován.

Způsob hodnocení: známkou

PŘÍLOHA Č. 3

Odborný posudek ke stanovení míry podpory dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

Odborný posudek ke stanovení míry podpory dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

sloužící k určení rozsahu a typu nezbytné speciálně pedagogické podpory a materiálního zabezpečení vzdělávání

SPC: Speciálně pedagogické centrum při ZŠ pro žáky s poruchami chování

Adresa: Na Zlíchově 6, 152 00 Praha 5

tel: 251 550 192, 602 271 166

Jméno dítěte: M.Z.

Datum narození: 1. 8. 1996

Bydliště: XY

Škola: ZŠ XY

Ročník: 6

Rok školní docházky:6

Druh a stupeň zdravotního postižení: ADHD, hypoaktivita, SPU

Forma vzdělávání: individuální integrace v rámci ZŠ

Platnost posudku do: 30. 6. 2010

č.j.:1641/09

Kritéria pro hodnocení speciálně pedagogických potřeb

Sledovaný ukazatel	Míra potřebné podpory			Podpora	Kdo zajistí podporu	Pomůcky
	0	1	2			
Sebeobsluha						
Osobní hygiena	0					
Jídlo	0					
Oblékání	0					
Příprava pomůcek a obsluha kompenzačních pomůcek			2	Neustálý dozor, verbální a doteková dopomoc	asistent	
Přesuny	Po budově		1	Fyzická blízkost dospělého, dohled v rámci pohybu po budově.	asistent	
	Mimo budovu		2	Fyzická blízkost dospělého, dohled v rámci pohybu mimo budovu.	asistent	
	Drobné přesuny		1	Fyzická blízkost dospělého, dohled dospělé osoby.	asistent	
Relaxace			2	Viz. komentář	asistent	
Ostatní			2	Viz. komentář	asistent	
<p>Komentář: Uvedené položky je třeba zajistit z důvodu nesamostatnosti, dlouhých časových prodlev při přesunech v prostorách školy, celkově sníženého psychomotorického tempa učitelem. Vzhledem k snadné unavitelnosti chlapce je nutné zařazovat individuální relaxaci i během vyučování s pomocí asistenta pedagoga. Pod položkou ostatní se míní dohled v rámci přestávek a příprava individuálního programu.</p>						
Hrubá motorika						
Orientace v prostoru		1		Cvičení na rozvoj prostorové a PLO orientace, oslabení se promítá do orientace po budově atd...	asistent	
Chůze po rovině - rovnováha	0				asistent	
Chůze do schodů/ze schodů	0				asistent	
Rovnováha	0				asistent	
Koordinace pohybů – přesnost		1		Celková neobratnost spojená s pomalým tempem zatěžuje a	asistent	

zacílení pohybu				zdržuje chlapce i v základních činnostech jako je např. příprava věcí na výuku apod.		
Překonávání překážek	0					
Celková obratnost		1		Je žádoucí postupně cíleně zvyšovat a rozvíjet celkovou obratnost dítěte z hlediska větší samostatnosti.	asistent	
Ostatní						
Komentář: Matějovo tempo je výrazně pomalejší, celkové tempo nemůže odpovídat tempu třídního kolektivu. Přizpůsobení se optimálnímu individuálnímu tempu chlapce, které může asistent korigovat je důležité z hlediska předcházení neurotizace dítěte.						
Jemná motorika						
Příprava a manipulace s pomůckami		1		M. potřebuje dopomoc v činnostech, které jsou spojeny s jemnou motorikou.	Asistent	
Koordinace – Přesnost zacílení		1		Dopomoc v matematice při rýsování popř. i v jiných předmětech při přesném rýsování, kreslení apod.	Asistent	
Orientace na ploše			2	Vzhledem k oslabení prostorové orientace nutná dopomoc v této oblasti. M. je naprosto nesystematický např. i v orientaci na vlastní lavici. S podporou asistenta je nutné postupně najít systém, jak tuto oblast alespoň částečně kompenzovat.	Asistent	
Ostatní		1				
Komentář: Domníváme se, že individuální vedení v této oblasti by chlapci výrazně pomohlo i z důvodu dalšího profesního uplatnění. Pokud je M. poskytnut dostatečný prostor a čas jeho manuální zručnost se výrazně zvyšuje. Je nutné mu však práci systematicky vést a naučit ho, jak prakticky postupovat.						
Grafomotorika						
Grafomotorika			2	Vzhledem k výrazným SPU včetně dysgrafických obtíží je nutné vést chlapce ke kvalitnímu nikoli kvantitativnímu výkonu. Korigovat tento výkon je nutné individuálně. Učitel nemůže v takovém rozsahu péči zabezpečit.	Asistent	
Používání počítače		1		V rámci opakování na úrovni nižšího ročníku, docvičení učiva.	Spec. ped. v rámci reedukací, asistent	DYSCOM, PC programy Terasoft
Psaní/zápisky			2	M. není schopen plnohodnotných zápisů do sešitů, které by sloužili jako podklad pro domácí přípravu.	Asistent, třídní učitel, učitel konkrétního předmětu, kterého	Kopírka, papíry na kopírování

			Ofocené zápisky je nutné vlepovat do sešitu dle instrukcí třídní učitelky. M. není schopen sám koordinovat ofocení zápisků, vlepování do sešitů apod.	se tato oblast týká	
Komentář: Bez individuální podpory je výkon v této oblasti výrazně nižší.					
Smyslové vnímání a rozlišování					
Sluch		1	Průběžné zařazování cvičení na celé spektrum dané percepční funkce	Asistent pod vedením třídního učitele	Mačkadlo, bzučák, atd.
Zrak		2	Průběžné zařazování cvičení na celé spektrum dané percepční funkce	Asistent pod vedením třídního učitele	Bednářová: Optická diferenciacce PC program DysCom
Komentář: Dílčí percepčně kognitivní oblasti jsou výrazně oslabeny. Chlapec sice tolik neselhává v individuálních zkouškách, ale v momentě kdy má spojit více činností vázaných na kognitivní oblasti je jeho výkon podprůměrný. Cíleným cvičením by chlapec mohl pod vedením asistenta a speciálního pedagoga tyto oblasti rozvíjet.					
Rozvoj řeči					
Porozumění řeči		1	Verbální podpora	Asistent, třídní učitel	encyklopedie
Expres - vyjadřování		1		Asistent, třídní učitel	
Motorika mluvidel		0			
Ostatní		1	Vzhledem k povinné výuce cizího jazyky v rámci ZŠ je důležité, aby M. tyto hodiny využil k nácviu základních znalostí tohoto předmětu s pomocí spec. ped. metod, které by částečně kompenzovaly obtíže spojené s výukou cizího jazyka.	Asistent, učitel cizího jazyka	
Komentář: Posilování jazykového citu společně s rozvojem verbálních funkcí na úrovni, kterou Matěj zvládá je vysoce žádoucí z hlediska dalšího rozvoje této funkce. Vedení Matěje k jasnému pojmenování a vyjadřování je jednou z metod, kterou by v individuálním kontaktu s asistentem mohlo posílit jeho sebedůvěru a sebehodnocení.					
Komunikace					
Komunikace		1		Asistent, třídní učitel	
Komentář: Tuto oblast vidíme jako stěžejní při zapojení chlapce do kolektivu třídy, zvýšení jeho sebedůvěry a sebehodnocení. M. má velmi dobré komunikační schopnosti a sociální cit. Je možné tuto dovednost citlivě využít a vyzdvihnout např. při práci se třídou v rámci programu zaměřeného na stmelování kolektivu.					

Pozornost						
Pozornost			2	Obtíže v této oblasti na podkladě ADHD.	Asistent	
<p>Komentář: U chlapce pozornost výrazně kolísá a dochází k rychlému nástupu únavy. Nutná neustálá motivace žáka k zadané činnosti, jeho povzbuzení, střídání činností. Oscilující pozornost se projevuje prakticky ve všech oblastech a tím se promítá i do výkonu, který M. odvádí. S tímto faktem přímo souvisí nutnost relaxace a jejího cíleného nácviku a to jak ve školním tak i v domácím prostředí.</p>						
Kognitivní dovednosti – schopnost učit se						
Kognitivní dovednosti – schopnost učit se			2	M. není schopen v současné době vzhledem k výše zmíněným důvodům se samostatně učit. Za ideální považujeme práci s asistentem pedagoga, který je schopen učivo strukturovat.		
<p>Komentář: Nutné je dobře vyvážit školní a domácí přípravu, tak aby chlapec nebyl trvale přetěžován. Jedním z úkolů asistenta je i funkce prostředníka mezi učiteli, žákem a rodiči. M. příští školní rok bude mít prakticky na každý předmět jiného učitele. Funkce koordinátora a prostředníka pro stanovení učebního plánu, který chlapce motivuje k činnosti a nepřetěžuje by měl převzít ped. asistent společně s třídním učitelem a školním speciálním pedagogem.</p>						
Sociální dovednosti						
Spolupráce a navazování kontaktů s vrstevníky	0					
Spolupráce a navazování kontaktů s dospělými			1	Zaměřit se na zprostředkování a vymezení M. možností. M. by měl být veden k postupnému osamostatňování v této oblasti a sám komunikovat s dospělým s podporou asistenta.	Asistent	
Vyjádření potřeb			1	Nutnost častější relaxace. Tuto potřebu si Matěj nemusí uvědomovat.	Asistent	
Chování v rámci vyučování			1	Cílený nácvik pozornosti a relaxace. M. si velmi často hraje s předměty na lavici. Nácvik by měl směřovat k uvědomování si podstatných okamžiků ve výuce, kdy je důležité být soustředěný např. při zadávání a vypracovávání cvičení. V rámci relaxace doporučuji systematicky použít hmatové předměty, které by neodváděly chlapcovu pozornost.	Asistent	
Aktivita			2	Výrazná hypoaktivita spojená s psychomotorickým	Asistent	

				neklidem výrazně ovlivňuje chlapcovu aktivitu. Při motivaci a úspěchu se aktivita a výkon zvyšuje.		
Ostatní						
Komentář:						
Pracovní dovednosti						
Schopnost samostatné práce			2	Schopnost samostatné práce je nízká, nutná podpora dospělého, který M. stimuluje k činnosti	Asistent	
Tempo			2	Výrazně pomalé pracovní tempo se projevuje prakticky ve všech oblastech, vhodné je snížit objem práce.	Asistent	
Změny činností			2	M. není schopen stíhat tempo třídy z hlediska měnicích se činností, nutná je podpora dospělého.	Asistent	
Motivace		1		Při motivaci M. podává výrazně lepší výkon. Podpora asistenta je pro rozvoj sebedůvěry dítěte žádoucí.	Asistent	
Strukturovanost			2	M. není schopen koncepčně, strukturovaně pracovat bez podpora asistenta.		
Ostatní						
Komentář: Ve všech výše zmíněných oblastech je nutné cíleně pracovat na zvýšení spoluzodpovědnosti dítěte za výkon. Je vhodné oceňovat i malé dílčí zlepšení v této oblasti.						
Zdravotní oslabení – zajištění péče						
Zdravotní oslabení – zajištění péče	0					
Komentář:						
Přestávky/obědy – zajištění péče						
Přestávky/obědy - zajištění péče	0					
Komentář:						

Za SPC: Mgr. A. Kratochvílová

V Praze dne 7. 4. 2009

Zpráva předána – zaslána zákonnému zástupci dne:

Převzal:

Zpráva předána škole dne:

Převzal: